

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพกับการนำมาใช้ในงานวิจัยด้านการดูแลสุขภาพ และการพยาบาล

พรพรรณ มนัสจกุล*

จิราพร วรวงศ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ (phenomenographic approach) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่ออธิบายความแตกต่างของความเข้าใจหรือการรับรู้ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง (phenomena) และสะท้อนประสบการณ์ชีวิตของบุคคล วิธีการวิจัยปรากฏการณ์ภาพถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในต่างประเทศเพื่ออธิบายการรับรู้ และค้นหาประสบการณ์ของบุคคลต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ และการวิจัยทางการแพทย์ อย่างไรก็ตามการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการนำการวิจัยปรากฏการณ์ภาพมาใช้ในการวิจัยในประเทศไทยโดยเฉพาะการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพและการพยาบาลมีน้อยมาก บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายวิธีการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ และการนำวิธีการวิจัยปรากฏการณ์ภาพมาใช้ในการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพ และการวิจัยทางการแพทย์ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับมุมมองของผู้รับบริการ ผู้ดูแล หรือ บุคลากรสุขภาพที่มีเกี่ยวกับประสบการณ์การเจ็บป่วย การดูแลสุขภาพ และการพยาบาล ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและการดูแลสุขภาพได้

คำสำคัญ: การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ; งานวิจัยเชิงคุณภาพ; การพยาบาล; การดูแลสุขภาพ

* วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรธานี, e-mail: pompun.manasatchakun@gmail.com

The Application of a Phenomenographic Approach in Healthcare and Nursing Research

.....

Pornpun Manasatchakun*

Chiraporn Worawong*

Abstract

Phenomenography is a qualitative research approach that is useful for exploring variations of conception encompassing the phenomena of human experience in the world. This approach has often been applied in research studies in the area of education, economics, and healthcare research. Although the phenomenographic approach is conducted quite widely, there is a little research study using this approach in Thailand, especially in the area of healthcare and nursing research. The purpose of this paper is to explain what phenomenography is and how this qualitative research method can be used in the areas of healthcare and nursing research. The phenomenographic method can be used to clarify the perspectives of clients, caregivers, and healthcare professionals of how they experience and perceive a phenomenon in which they are interested in. Therefore, the phenomenographic approach can be considerable for the development of knowledge for practice-based approaches to health care for clients.

Keywords: phenomenography; qualitative research; nursing; health care

* Boromarajonani College of Nursing Udonthani, e-mail: pornpun.manasatchakun@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ หรือ Phenomenography เป็นวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพวิธีการหนึ่ง โดยเป้าหมายของการศึกษาเพื่อค้นหาความจริงจากการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อปรากฏการณ์บนพื้นฐานของปัจเจกบุคคล และอธิบายประสบการณ์และการรับรู้ของบุคคลต่อปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง การวิจัยปรากฏการณ์ภาพถูกพัฒนาขึ้นในปี 1970 โดยเฟรนซ์ มาร์ตัน (Ference Marton) และเพื่อนร่วมงานจากมหาวิทยาลัยโกเทนเบิร์ก (Göteborg University) ประเทศสวีเดน และถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยทางการศึกษาโดยที่ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาว่าเหตุใดบางคนจึงสามารถเรียนรู้เรื่อง ๆ หนึ่งได้ดีกว่าผู้อื่น¹ และเหตุใดผู้เรียนจึงมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันแม้ว่าจะอ่านบทความวิชาการหรือข้อความเดียวกัน² มาร์ตันและคณะ³ ดำเนินการศึกษาโดยขอให้นักศึกษาที่เข้าร่วมการวิจัยอ่านบทความวิชาการแล้วตอบคำถามตามความเข้าใจภายหลังการอ่านบทความแล้ว ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาสามารถเข้าใจในเนื้อหาได้หลายวิธี นักศึกษามีวิธีการในการอ่านบทความที่แตกต่างกัน และพบความเชื่อมโยงที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการที่นักศึกษาใช้ในการอ่านบทความกับรูปแบบของการเรียนรู้ที่นักศึกษานำมาใช้ ผลการศึกษาของมาร์ตันและคณะในครั้งนี้สามารถสะท้อนถึงความหลากหลายของมุมมองที่แต่ละบุคคลมีแตกต่างกันในการมองปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าการวิจัยปรากฏการณ์ภาพเป็นการศึกษาการรับรู้และประสบการณ์ส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับความ เป็นจริงรอบ ๆ ตัวของบุคคลนั้น ๆ³ ภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของบุคคลนั้นซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ต่อมาการวิจัยปรากฏการณ์ภาพได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการศึกษาวิจัยในหลายทวีป เช่น ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย เพื่อค้นหาความแตกต่างของการรับรู้และประสบการณ์ของบุคคลต่อปรากฏการณ์ อย่างไรก็ตามพบว่าประเทศไทยมีนักวิจัยปรากฏการณ์

ภาพมาใช้น้อยมากในการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพและการพยาบาล การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ หรือ phenomenography เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ไม่ใช่การวิจัยปรากฏการณ์วิทยา หรือ phenomenology บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายเกี่ยวกับวิธีการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ และการนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพและการวิจัยทางการพยาบาล เพื่อค้นหา ศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ หรือภาพความคิดของบุคคลต่อปรากฏการณ์ภายใต้บริบทต่างๆ โดยมุ่งแสวงหาความจริงที่ผู้วิจัยมองสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นแบบองค์รวมและครอบคลุมทุกมิติ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ นอกจากนี้กระบวนการวิจัยปรากฏการณ์ภาพอาจจะช่วยให้บุคลากรสุขภาพมีความเข้าใจต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการแต่ละบุคคลมากขึ้น และอาจนำไปสู่การพัฒนาการพยาบาลที่เน้นการดูแลสุขภาพผู้รับบริการแบบองค์รวมให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นได้

แนวคิดหลักของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ

รากของคำว่า Phenomenography หรือ การวิจัยปรากฏการณ์ภาพนั้นมาจากคำในภาษากรีก คือ Phainomenon และ Graphein⁴ “Phainomenon” หมายถึง สิ่งที่ปรากฏขึ้น “Graphein” หมายถึง การตีความหมายออกมาเป็นคำบรรยาย⁴⁻⁵ แนวทางการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ (Phenomenographic approach) ได้เน้นความสำคัญของการรับรู้⁶ โดยสมมติฐานของวิธีการวิจัยปรากฏการณ์ภาพเป็นการกล่าวถึงการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง⁷ การวิจัยปรากฏการณ์ภาพถูกนำมาใช้ เพื่อการค้นหาความแตกต่างของการรับรู้ของบุคคลต่อปรากฏการณ์ที่นักวิจัยสนใจศึกษา⁸ คำว่า การรับรู้ เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพโดยการรับรู้เป็นความเข้าใจหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบางสิ่งบางอย่าง⁹ และสามารถแสดงออกมาเป็น การกระทำในรูปแบบที่แตกต่างกัน สเวนสัน (Svenson)⁷

กล่าวว่าการวิจัยปรากฏการณ์ภาพอธิบายถึงการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อโลกที่อยู่รอบๆ ตัว เป็นกระบวนการในการสร้างความคิดหรือภาพความคิดเกี่ยวกับบางสิ่งโดยการแยกประเภทของสิ่งๆ นั้น หลังจากนั้นความคิดหรือภาพความคิดดังกล่าวจะถูกรวมและแสดงออกมาเป็นมุมมองทั้งหมดที่มีต่อสิ่งๆ นั้น¹

ปรัชญาของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพอธิบายถึงสมมติฐานด้านภววิทยา (Ontology) ว่ามีรากฐานมาจากความเชื่อมโยงระหว่างความจริงที่เกิดขึ้นกับโลกที่อยู่รอบๆ ตัวของบุคคลที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ และสมมติฐานด้านภววิทยาให้ความสำคัญและตระหนักถึงธรรมชาติของการดำรงอยู่ของบุคคล สิ่งที่เราจะรู้ได้ในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพคือการรับรู้ ซึ่งการรับรู้ที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่คล้ายกับลักษณะธรรมชาติความรู้¹ (Nature of knowledge) Svenson⁷ กล่าวว่า การรับรู้เกิดจากความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติและโลกที่อยู่รอบๆ ตัวของพวกเขา ในขณะที่ความรู้เกิดจากมุมมอง ทศนคติหรือความคิดของมนุษย์ที่พวกเขามีความสัมพันธ์ด้วย และความรู้ยังขึ้นอยู่กับกิจกรรมหรือการปฏิบัติที่แตกต่างกันของมนุษย์^{1,7} อาจจะกล่าวได้ว่าสมมติฐานด้านภววิทยาเห็นว่าความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในโลกรอบๆ ตัวและการรับรู้ความจริงที่เกิดขึ้นของมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้รู้กับสิ่งที่รู้ (Epistemology) โดยความรู้ถูกประกอบขึ้นผ่านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและโลกรอบๆ ตัวพวกเขา การรับรู้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับโลกที่อยู่รอบตัวของพวกเขา การรับรู้ในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพสามารถจำแนกประเภทและอธิบายได้ในหลายรูปแบบ^{1,7} สมมติฐานทางด้านวิธีวิทยาของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ (Methodology) สามารถอธิบายได้จากการค้นหาการรับรู้ของบุคคลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งจะช่วยให้เกิดการสื่อสารอย่างเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ และช่วยให้มองเห็นการรับรู้ของบุคคลที่แตกต่างและคล้ายคลึงกันได้¹

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพที่พัฒนาขึ้นนี้แม้ว่าจะพัฒนาเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยทางการศึกษาดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น แต่นักวิจัยสามารถนำวิธีการวิจัยนี้มาใช้ประโยชน์ในการวิจัยในด้านอื่นๆ เช่น การวิจัยด้านพฤติกรรม การวิจัยด้านการบริหารจัดการและเทคโนโลยี เพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อการรับรู้ที่หลากหลายของบุคคลภายใต้มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ความแตกต่างระหว่างการวิจัยปรากฏการณ์ภาพและการวิจัยปรากฏการณ์วิทยา

บางครั้งนักวิจัยอาจเกิดความสับสนในการใช้การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ (Phenomenography) กับ การวิจัยปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เนื่องจากการวิจัยทั้งสองแบบนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่าเป็นการศึกษาที่สนใจศึกษาประสบการณ์ของมนุษย์ด้วยกันทั้งคู่ นอกจากนี้การวิจัยปรากฏการณ์วิทยายังเป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายมากกว่าการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ⁵ นักวิจัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ และสามารถแยกความแตกต่างระหว่างการวิจัยปรากฏการณ์ภาพและการวิจัยปรากฏการณ์วิทยาได้ กล่าวคือการวิจัยปรากฏการณ์ภาพและการวิจัยปรากฏการณ์วิทยามีวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่คล้ายคลึงกันคือ “การแสดงถึงธรรมชาติของประสบการณ์และการตระหนักของผู้คน”¹⁰ (p. 117) โดยการวิจัยปรากฏการณ์วิทยามีเป้าหมายเพื่อบรรยายสิ่งที่ปรากฏให้กระจ่างชัดตามความเข้าใจของบุคคล¹¹ ซึ่งการวิจัยปรากฏการณ์วิทยานั้นได้ให้ความสำคัญของการเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ ตามที่ปรากฏจากบุคคลที่ประสบ (First-order perspective) โดยนักวิจัยพยายามจะเข้าใจสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์นั้น¹² ดังนั้นการระบุความหมายที่สะท้อนความเข้าใจอย่างถ่องแท้ของนักวิจัยในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการวิจัยปรากฏการณ์วิทยา ในขณะที่การวิจัยปรากฏการณ์ภาพเป็นการศึกษาว่าบุคคลมีการรับรู้หรือมีความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งอย่างไร การวิจัยปรากฏการณ์ภาพมี

เป้าหมายเพื่อการค้นหาวิธีการที่บุคคลมอง รับรู้และเข้าใจประสบการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในโลกที่อยู่รอบๆ ตัวเขา (Second-order perspective) ซึ่งสามารถสะท้อนความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับโลกรอบๆ ตัวของบุคคลจากปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ศึกษา โดยเป็นการมองผ่านประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัยมากกว่าการมองจากประสบการณ์ของนักวิจัย

มาร์ตัน ได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยปรากฏการณ์วิทยาและการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ โดยอธิบายว่าการวิจัยปรากฏการณ์วิทยา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการค้นหาและอธิบายสิ่งที่ปรากฏจากภายนอก (Being “from the outside”) และการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ เป็นการศึกษาที่เป็นการอธิบายสิ่งที่ปรากฏจากภายใน (Being “from the inside”)³ ซึ่งมาร์ตันกล่าวว่าการอธิบายสิ่งที่ปรากฏจากภายในเป็นจุดแข็งของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ โดยให้ความสำคัญกับสิ่งหรือโลกรอบๆ ตัวที่ประสบอยู่ และมุ่งเน้นในการค้นหาคำรับรู้ หรือมุมมองที่มีความแตกต่างของบุคคลกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่การวิจัยปรากฏการณ์วิทยามุ่งเน้นการค้นหาสิ่งที่ปรากฏสำคัญหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหรือการพยายามค้นหาคำตอบที่ว่าอะไรคือความหมายของปรากฏการณ์นั้น

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ: การประยุกต์ใช้ในการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพและการพยาบาล

ก่อนการดำเนินการศึกษาโดยการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ นักวิจัยจำเป็นต้องมีการกำหนดโจทย์หรือคำถามการวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจ ดังนั้นปรากฏการณ์ที่นักวิจัยต้องการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยในการกำหนดโจทย์หรือคำถามการวิจัยควรมุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจการรับรู้หรือประสบการณ์ที่บุคคลประสบ ทั้งนี้ในการนำการวิจัยปรากฏการณ์ภาพมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพและการพยาบาล นักวิจัยอาจกำหนดปรากฏการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับการดูแลผู้ป่วย หรือกำหนดประเด็นต่างๆ ในการศึกษาที่มีประโยชน์ในการ

ดูแลผู้ป่วยหรือการพยาบาลผู้ป่วย โดยประเด็นต่างๆ อาจจะครอบคลุมความแตกต่างของการรับรู้และความเข้าใจของผู้ป่วยต่อปัญหาสุขภาพของตนเอง หรือ ความเข้าใจที่แตกต่างกันของผู้ดูแลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ป่วย นอกจากนี้อาจจะใช้การวิจัยปรากฏการณ์ภาพเพื่อศึกษาการรับรู้ของบุคลากรสุขภาพในการดูแลสุขภาพผู้ป่วย ตัวอย่างประเด็นการวิจัย ได้แก่ การศึกษาการรับรู้ของผู้ป่วยโรคหัวใจที่มีต่อการดูแลรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วยสามัญ การรับรู้ของญาติผู้ป่วยในการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ความเข้าใจเรื่องการฟอกไตของผู้ป่วยกลุ่มไตวายระยะสุดท้าย การรับรู้ของผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วย HIV ในโรงพยาบาล ความเข้าใจเรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน เป็นต้น โดยการรับรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นการศึกษาจากทัศนะของผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาด้วยตัวเอง เพื่อศึกษาเข้าใจว่าบุคคล เข้าใจหรือรับรู้ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างไรจากการประสบกับเหตุการณ์นั้นๆ

เพื่อให้ นักวิจัยมีความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม จึงขอยกตัวอย่างการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพและการพยาบาลที่ใช้วิธีการวิจัยปรากฏการณ์ภาพทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการพยาบาลโดยใช้การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ

ผู้แต่ง	วัตถุประสงค์	ผู้เข้าร่วมการวิจัย	วิธีการเก็บข้อมูล	ผลการศึกษา
Kämer, Dahlgren และ Bergdahl ¹³	ศึกษาความคิดของคู่สมรสของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจในประเทศสวีเดนเรื่องการตระหนักรู้เกี่ยวกับสาเหตุการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจและการใช้ยาในการรักษาโรคหัวใจหลอดเลือด	ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจและคู่สมรสจำนวน 25 คู่	การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง	คู่สมรสรับรู้เกี่ยวกับสาเหตุและการรักษาโรคหลอดเลือดหัวใจแตกต่างกัน สามารถจัดกลุ่มประเภทได้ดังนี้ 1) การรับรู้เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง 2) การรับรู้เรื่องที่มีความซับซ้อนน้อย 3) การรับรู้ด้านความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน โดยข้อเท็จจริงที่คู่สมรสรับรู้มากที่สุดได้แก่สาเหตุของการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ เช่น การบริโภคอาหารที่มีไขมันสูง ในทางกลับกันพวกเขารับรู้น้อยเกี่ยวกับผลจากการไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีภาวะความเครียด และการสูบบุหรี่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ คู่สมรสมองว่าการรักษาโรคหลอดเลือดหัวใจเป็นสิ่งที่สำคัญแต่เป็นอันตรายต่ออวัยวะอื่น ๆ ของร่างกาย นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่าคู่สมรสมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับประโยชน์ของการได้รับยาในการรักษา และผลข้างเคียงของยาที่ได้รับ

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการพยาบาลโดยใช้การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ (ต่อ)

ผู้แต่ง	วัตถุประสงค์	ผู้เข้าร่วมการวิจัย	วิธีการเก็บข้อมูล	ผลการศึกษา
McCosker, Barnard และ Gerber ¹⁴	ค้นหาความแตกต่างของการรับรู้เกี่ยวกับการถูกรังทำรุนแรงในครอบครัวของสตรีที่อาศัยในประเทศออสเตรเลีย	สตรีที่มีประสบการณ์ถูกรังทำรุนแรงในครอบครัวในระหว่างช่วงของการตั้งครรภ์และภายหลังการคลอดบุตร 1 ปี จำนวน 6 ราย	การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง	ผลการศึกษาพบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยมีการรับรู้ที่แตกต่างกันในเรื่องการถูกรังทำรุนแรงในครอบครัว จัดกลุ่มหมวดหมู่การรับรู้ได้ 3 รูปแบบ คือ 1) การมีภาวะสูญเสียในตัวเองจากการถูกรังทำรุนแรงหรือถูกทำร้ายด้านจิตใจและอารมณ์ 2) การถูกควบคุมในด้านต่างๆ เช่น ด้านกายภาพ ด้านเพศ ด้านสังคมหรือด้านเศรษฐกิจ 3) ภาวะที่ถูกทำลายซึ่งรับรู้นี้สตรีมองว่าการถูกรังทำรุนแรงหรือการถูกทำร้ายทางร่างกายก่อให้เกิดความกลัว ความกังวลใจ ตนเองและบุตรไม่มีความปลอดภัยในครอบครัว
Manasatchakun, Roxberg และ Asp ¹⁵	อธิบายการรับรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุสุขภาพดี (healthy aging) ของญาติที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุภายใต้บริบทวัฒนธรรมอีสานของประเทศไทย	ญาติที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 14 คน	การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง	การรับรู้หรือความเข้าใจของญาติที่ให้การดูแลผู้สูงอายุเกี่ยวกับผู้สูงอายุสุขภาพดีสามารถอธิบายได้ 4 หมวดหมู่ประกอบด้วย 1) การเป็นอิสระ 2) การไม่ได้รับผลกระทบจากโรคหรือความเจ็บป่วย 3) การเป็นผู้ให้และผู้รับ 4) การเป็นผู้ฉลาดหรือมีปัญหา

การทบทวนวรรณกรรมจากตัวอย่างการศึกษาวิจัย
ปรากฏการณ์ภาพข้างต้น สามารถแสดงเอกลักษณ์ของ
การวิจัยปรากฏการณ์ภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ
เป้าหมายของการศึกษา จำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อ

ศึกษาในประเด็นที่สนใจ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้
การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผลการศึกษา ที่
นักวิจัยนำมาใช้ในการศึกษาประเด็นที่สนใจ ดังแสดง
ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เอกลักษณ์ของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพที่ได้จากการวิเคราะห์จากตัวอย่างการศึกษา

วัตถุประสงค์	ผู้เข้าร่วมการวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการศึกษา
ศึกษาและค้นหาการรับรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดที่บุคคลมีต่อปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยการบรรยายหรืออธิบายความคิด ความเข้าใจ หรือการรับรู้เหล่านั้นของบุคคล	กลุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณ 10-25 ราย	การสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง หรือการใช้คำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง	กำหนดหรือระบุสิ่งที่ใดสำคัญมากที่สุดจากคำตอบของผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยสิ่งนั้นสามารถตอบคำถามการวิจัย (ปรากฏการณ์ที่สนใจ) มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการค้นหาว่าอะไรคือการรับรู้ ความเข้าใจหรือความคิดที่บุคคลมีต่อปรากฏการณ์นั้น (what) รวมถึงการพยายามหาคำตอบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยอธิบายปรากฏการณ์นั้นอย่างไร (how)	แสดงการแยกแยะความแตกต่างของวิธีการเข้าใจ วิธีการรับรู้ หรือวิธีการคิด รวมทั้งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในของความเข้าใจ การรับรู้ หรือ การคิดประเภทต่างๆ ที่แตกต่างกันว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไร

วิธีวิจัยปรากฏการณ์ภาพ

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมงานวิจัย (Participants) ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต้องเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่สนใจศึกษาและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์¹⁶ สำหรับจำนวนของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ปรากฏการณ์ภาพควรมีจำนวน 15-30 คน¹⁷ เพื่อให้มีความเพียงพอต่อการค้นหาความแตกต่างของความเข้าใจหรือการรับรู้ต่อสิ่งที่สนใจศึกษา แม้ว่าการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพอื่นจะเสนอว่าขนาดของตัวอย่างถูกกำหนดจากการอิ่มตัวของข้อมูล (Data saturation) ก็ตาม¹⁸

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยนิยมใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัย เพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ และยังมีวิธีการอื่นๆ ที่นักวิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การบันทึกวิดีโอ การวาดภาพ การทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น^{17,19} อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์ถือเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมและใช้มากที่สุดในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ เนื่องจากการสัมภาษณ์ช่วยให้นักวิจัยเข้าใจความคิดของบุคคลจากข้อมูลเชิงคุณภาพ และนักวิจัยสามารถศึกษาประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยจากการตอบคำถามของผู้เข้าร่วมวิจัยเองโดยตรงในประเด็นที่สนใจศึกษา โดยทั่วไปการสัมภาษณ์ที่นักวิจัยใช้จะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview)¹⁰ ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะถูกถามคำถามที่ตรงประเด็นหรือมีความเฉพาะเจาะจงกับสิ่งที่นักวิจัยสนใจศึกษา โดยคำถามดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การศึกษาและคำถามของการวิจัย ทั้งนี้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะใช้เป็นคำถามปลายเปิด เช่น “กรุณาเล่าเกี่ยวกับ x หน่อยได้ไหม” “x หมายถึงอะไร”¹⁰ สำหรับคำถามที่มีความเฉพาะเจาะจงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา นักวิจัยควรสัมภาษณ์โดยใช้คำถามแบบชักใช้หรือไต่สวน (Probing questions) ยกตัวอย่างเช่น “คุณหมายความว่าอย่างไรเมื่อคุณพูดว่า y” หรือ “กรุณายกตัวอย่างของ y ที่คุณกล่าวมาหน่อยได้ไหม” Akerlind²⁰ อธิบายว่าการถามคำถามแบบชักใช้หรือไต่สวนจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ทบทวนถึงความหมายของความคิดที่เกิดขึ้น และช่วยให้ให้นักวิจัยได้รับคำตอบที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยทั่วไปนักวิจัยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยประมาณ 45–60 นาที²¹

ในระหว่างการสัมภาษณ์นักวิจัยควรใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อบันทึกการสัมภาษณ์ และอาจบันทึกข้อมูลเหตุการณ์ สถานการณ์ บันทึกการสังเกตการณ์ และประเด็นสำคัญอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญมากสำหรับนักวิจัยในการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยคือการฟังอย่างตั้งใจ ใส่ใจ

และพยายามค้นหารายละเอียดต่างๆ ตามประเด็นในการสัมภาษณ์อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อค้นหาความหมายหรือความหลากหลายของการรับรู้ปรากฏการณ์ที่นักวิจัยสนใจศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพที่ได้รับการพัฒนา ได้แก่

การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Marton, Carlsson และ Halasz²² ที่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ คือ ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยระบุถึงข้อมูลของวิธีการที่แตกต่างกันและภาพความคิดที่เกี่ยวข้องของบุคคล (Variation of meaning) เกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนของการแยกความเหมือนและแตกต่างกันของหมวดหมู่ของการรับรู้และภาพความคิดของบุคคล ขั้นตอนที่ 3 การจัดกลุ่มความเหมือนและแตกต่างกันของหมวดหมู่ที่ค้นพบเพื่อนำมารวมกันโดยการรวมสิ่งที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน และขั้นตอนที่ 4 กลุ่มการรับรู้ในหมวดหมู่จะถูกทบทวน และตรวจสอบเพื่อให้มีความถูกต้องในการยืนยันข้อมูลผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Dahlgren และ Fallsberg²³ ที่เสนอกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน เพื่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษา โดยก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยต้องนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดข้อความจากเทปที่บันทึกไว้ทั้งหมด (Transcribing) เพื่อการถอดเทปแบบคำต่อคำ (Verbatim Transcriptions) โดยไม่มีการแปลความหมายใดๆ จากข้อความที่ได้จากการถอดเทป หลังจากการถอดข้อความหรือถ่ายทอดข้อมูลทั้งหมดแล้วผู้วิจัยเริ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กระบวนการ 7 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์^{2,3}

ขั้นตอน	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
1. Familiarization	ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของนักวิจัยในการทำความเข้าใจกับข้อมูล โดยการอ่านบทสัมภาษณ์หลาย ๆ รอบเพื่อจะได้แนวคิดโดยรวมของผู้เข้าร่วมการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจศึกษา
2. Compilation	นักวิจัยรวบรวมความคิดของผู้เข้าร่วมการวิจัย ค้นหาส่วนประกอบหรือรายละเอียดสำคัญจากคำตอบของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละคน
3. Condensation	นักวิจัยรวบรวมความคิดตลอดการสัมภาษณ์ มาแปลงให้เป็นข้อมูลวลี และประโยคที่มีความสั้นกระชับ และเข้าใจง่ายโดยไม่เปลี่ยนแปลงความหมายของคำตอบ เนื้อหาสาระของความคิดจากคำตอบของผู้ร่วมการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
4. Grouping	นักวิจัยนำข้อมูลคำตอบที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 มาจัดกลุ่ม โดยการนำคำตอบที่มีความคล้ายคลึงกันมาจัดกลุ่มให้อยู่ในหมวดหรือประเภทเดียวกัน ในขณะเดียวกันนักวิจัยก็ต้องพยายามจำแนกประเภทและความแตกต่างของกลุ่มข้อมูลให้ได้
5. Comparison	การนำกลุ่มความหมายของคำหรือข้อความที่มีการจัดกลุ่มและแยกประเภทมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างเพื่อกำหนดประเภทหรือลักษณะของข้อมูล แล้วนำกลุ่มหรือประเภทของลักษณะข้อมูลที่เหมือนกันมากำหนดหมวดหมู่ (Category)
6. Naming	หลังจากการกำหนดประเภทของหมวดหมู่ (Category) นักวิจัยต้องตั้งชื่อหมวดหมู่ที่ได้แบ่งประเภทแล้วโดยตั้งชื่อให้สะท้อนความหมายที่แท้จริงของสาระเนื้อหาของกลุ่มคำที่นำมารวมกัน
7. Contrasting	ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยต้องหาความแตกต่าง เปรียบเทียบความเหมือนและความคล้ายคลึงกันของข้อมูล เพื่อสะท้อนหรือกำหนดคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของคำอธิบายของหมวดหมู่ (Category) อธิบายหรือบรรยายรายละเอียดของความแตกต่างของหมวดหมู่แต่ละหมวด

ความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในของการรับรู้ประเภทต่าง ๆ (Outcome space)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยปรากฏการณ์ภาพนักวิจัยต้องให้ความสำคัญกับการอธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกันของหมวดหมู่ในรูปแบบของโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในของการรับรู้ (Structure of the outcome space) โดยบรรยายถึงความสัมพันธ์ภายในของประเภทความคิด ความเข้าใจหรือการรับรู้ที่แตกต่างกันต่อปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ของผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยความสัมพันธ์ภายในดังกล่าวแสดงถึงความแตกต่างหรือความหลากหลายของวิธีที่บุคคลมองเห็นหรือเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจจะมีเชื่อมโยงกับรูปแบบการมีประสบการณ์ต่อสิ่ง ๆ หนึ่งของบุคคล^{11,16}

รูปแบบของโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในของการรับรู้เป็นการตีความเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของความแตกต่างของประเภทหมวดหมู่ที่พบจากการศึกษา²⁴ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจากการวิจัยปรากฏการณ์ภาพจะถูกนำมาวิเคราะห์และจัด “ลำดับชั้น” ความแตกต่างของหมวดหมู่ที่พบจากน้อยไปหามาก²⁵ โดยการแสดงเป็นรูปภาพ ตารางหรือแผนผัง²⁶ ดังตัวอย่างแสดงในภาพที่ 1 จากผลการศึกษาของ Larsson และ Holmström⁵ ที่ใช้การวิจัยปรากฏการณ์ภาพเพื่อศึกษาการรับรู้ของวิสัญญีแพทย์ในประเทศสวีเดนเกี่ยวกับวิสัญญีวิทยาและการทำงานของวิสัญญีแพทย์ ผลการศึกษาพบว่าวิสัญญีแพทย์ในสวีเดนมีความเข้าใจ และการรับรู้ที่แตกต่างกันเกี่ยวกับวิสัญญีวิทยาและงานของวิสัญญีแพทย์ สามารถจัดหมวดหมู่แบ่งได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ (a) การทำงานที่สำคัญของร่างกายผู้ป่วยเพื่อการดำรงชีพของผู้ป่วยเองและกระบวนการทางการแพทย์เพื่อการให้ยาระงับความรู้สึกแก่ผู้ป่วยโดยใช้ความรู้ทางสรีรวิทยาและเภสัชวิทยา (b) การมีมุมมองต่อตัวของผู้ป่วยว่าเป็นบุคคลต้องเผชิญกับความเจ็บปวด ความกลัว และความทุกข์ทรมาน ต้องการปกป้องผู้ป่วยจากอันตราย (c) ระบบการบริการของโรงพยาบาลเพื่อการดูแลและรักษาพยาบาลผู้ป่วย (d) การเป็นวิสัญญีแพทย์ ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นในการผ่าตัดซึ่ง

ตระหนักว่ามีบทบาทสำคัญต่อระบบของโรงพยาบาล นอกจากนี้ Larsson และ Holmström⁵ ได้อธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในของหมวดหมู่ในแต่ละประเภทที่พบจากการศึกษา และสร้างแผนที่แสดงในลักษณะของรูปภาพความสัมพันธ์ภายในของความเข้าใจการทำงานของวิสัญญีแพทย์ในลักษณะของรูปภาพ (Map of anesthesiologist's work) (ภาพที่ 1) โดยการยกตัวอย่างความสัมพันธ์ภายในของการเข้าใจเรื่องการทำงานของวิสัญญีแพทย์ที่มีรูปแบบความเข้าใจหรือการรับรู้แบบ (a) (b) และ (c) โดยพวกเขาอธิบายความสัมพันธ์นี้ว่าการเข้าใจเรื่องการทำงานของวิสัญญีแพทย์ที่มีรูปแบบความเข้าใจแบบ (b) วิสัญญีแพทย์ต้องการช่วยเหลือผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดและให้ยาระงับความรู้สึกแก่ผู้ป่วยได้อย่างปลอดภัย ซึ่งการทำเช่นนั้นพวกเขาต้องตระหนักถึงการทำงานในรูปแบบ (a) ที่จะต้องมุ่งเน้นการควบคุมการทำงานของร่างกายผู้ป่วย โดยจากภาพที่ 1 จะเห็นว่าการรับรู้รูปแบบ (b) อยู่ในตำแหน่งที่เหนือกว่าการรับรู้ในรูปแบบ (a) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการรับรู้ในรูปแบบ (b) จะมีลำดับชั้นของการรับรู้ในรูปแบบ (a) เป็นฐาน ในขณะที่วิสัญญีแพทย์ที่มีรูปแบบความเข้าใจแบบ (c) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ระบบของโรงพยาบาลที่แพทย์และพยาบาลเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการดูแลและการให้บริการผู้ป่วยอยู่ในตำแหน่งที่เหนือการรับรู้ในรูปแบบ (a) และ (b) โดยอาจอธิบายได้ว่ารูปแบบความเข้าใจแบบ (c) มีรูปแบบความเข้าใจของวิสัญญีแพทย์ทั้งรูปแบบ (a) และ (b) ที่เป็นฐาน

C. “Servant” In focus: The hospital system with doctors and nurses, caring for and curing the patients	
D. “Co-ordinator” In focus: The operations word, producing operations	B. “Samaritan” In focus: The patient as an individual subject, with his/her pain and anxiety
	A. “Professional artist” In focus: The patient’s vital functions and the medical process of anaesthesia

ภาพที่ 1 แผนการทำงานของวิสัญญีแพทย์ ในประเทศสวีเดน จากการศึกษาของ Jan Larsson และ Inger Holmström⁵

ความเข้มข้น(Rigor)ในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพ เป็นการศึกษาที่มุ่งการค้นหาประเภทของการเข้าใจ และการรับรู้ของบุคคลต่อปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ความเข้มข้น (Rigor) ของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถแสดงความน่าเชื่อถือของกระบวนการวิจัยและข้อมูลที่ได้จากการวิจัย นอกจากนั้นยังสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือของการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้จากการศึกษากับความเข้าใจหรือการรับรู้ของผู้เข้าร่วมการวิจัยต่อปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ของการวิจัยปรากฏการณ์ภาพพิจารณาจากความเข้มงวดในการวิจัยครอบคลุม 4 ด้าน 26 ได้แก่ ความน่าเชื่อถือได้ (Credibility) ความสามารถที่ถ่ายโอนนำไปใช้ได้ (Transferability) ความไว้วางใจหรือพึ่งพาได้ (Dependability) และความสามารถในการยืนยันได้ (Conformability) การสร้างความน่าเชื่อถือได้ (Credibility) ได้แก่ การที่ผู้วิจัยปรากฏการณ์ภาพจะต้องแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของข้อมูลและการตีความที่ผู้วิจัยได้กระทำต่อข้อมูลของผู้เข้าร่วมการวิจัยว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร โดยผู้วิจัยทบทวนตรวจสอบรายละเอียดข้อมูลจากสิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กล่าวถึง ความสามารถในการถ่ายโอนนำไปใช้ได้ (Transferability) เป็นการถ่ายโอนหรือนำข้อมูลที่ได้จากไปอ้างอิงกับงานอื่น ๆ ที่มีความ

คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามการถ่ายโอนข้อมูลจากการวิจัยปรากฏการณ์ภาพอาจจะมีข้อจำกัดในการนำไปใช้เพื่ออ้างอิงหรือถ่ายโอนไปใช้กับกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่คล้าย ๆ กับงานวิจัยเชิงคุณภาพชนิดอื่น ๆ ที่มีการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาที่มีขนาดเล็ก และการวิจัยปรากฏการณ์ภาพไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทดสอบสมมติฐานแต่เน้นความสำคัญของการเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์และความคิดของบุคคล ความสามารถที่จะไว้วางใจได้ (Dependability) มุ่งให้นักวิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลผลของการศึกษาโดยการให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้ไม่ได้มาจากความคิดของนักวิจัย และความสามารถในการยืนยันได้ (Conformability) มุ่งเน้นความเป็นกลางและการไม่มีอคติในการวิจัย โดยนักวิจัยอาจจะต้องเปรียบเทียบผลของการศึกษาที่พบจากการวิจัยปรากฏการณ์ภาพกับงานอื่น ๆ เพื่อสะท้อนความเหมือนหรือความแตกต่างของ ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตัวอย่างของความเข้มข้นในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพจากการศึกษาของ Isma, Bramhagen, Östman, Ahlstrom และ Dykes²⁷ ที่ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีน้ำหนักเกินและโรคอ้วนของพยาบาลที่ทำงานในการดูแลสุขภาพเด็กในประเทศสวีเดน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความเข้มข้นในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ (Rigor) จากการศึกษาของ Isma, Bramhagen, Östman, Ahlstrom และ Dykes²⁷

ประเด็น	ความเข้มข้นในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ
Credibility	1) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เป็นพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเด็กที่มีภาวะสุขภาพไม่ดีหรือเจ็บป่วย และดูแลเด็กที่มีน้ำหนักเกินและภาวะอ้วน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนความหลากหลายครอบคลุมของผู้เข้าร่วมการศึกษาจากพื้นที่เขตชนบทและเขตเมืองที่มีความสมัครใจและเต็มใจในการเข้าร่วมการวิจัย 2) ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นว่าการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยเอง (ผู้วิจัยคนที่ 1) ผู้เข้าร่วมการวิจัยถูกถามในคำถามเดียวกันจากผู้วิจัย และผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 3) ผู้วิจัยแสดงประสบการณ์ของผู้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่สัมภาษณ์ สามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่กำลังสอบถามผู้เข้าร่วมการวิจัย เช่น ลักษณะที่สำคัญของข้อความ และความหมาย ของสิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยแสดงออก 4) ผู้วิจัยสร้างความมั่นใจหรือความเชื่อมั่นว่าการให้ข้อมูลของผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการหรือผลการรักษาที่เกิดขึ้น 5) ผู้เข้าร่วมการวิจัยร่วมกับผู้วิจัยในการอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทบทวนสอบ และตรวจสอบข้อค้นพบ ประเด็น ความเข้าใจที่ตรงกัน ข้อขัดแย้งกันจากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อลดอคติส่วนบุคคลของผู้วิจัย
Transferability	1) ผู้วิจัยได้สะท้อนถึงข้อจำกัดของการศึกษาว่าอาจจะไม่สามารถนำไปใช้ได้เมื่ออ้างอิงมุมมองเกี่ยวกับเพศและการรับรู้ของพยาบาลที่ทำงานในการดูแลสุขภาพเด็กที่มีภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน 2) ผู้วิจัยได้สะท้อนว่าผลการวิจัยนี้อาจจะนำไปใช้ได้สำหรับพยาบาลในศูนย์ดูแลสุขภาพเด็กซึ่งมีบริบทที่คล้ายคลึงกันทั้งในพื้นที่เขตเมืองและเขตชนบท
Dependability	1) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบทวิวิธี มีการร่วมกันตรวจสอบความตรงของข้อมูลของผู้เข้าร่วมการวิจัย ตรวจสอบผลการศึกษา และให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ร่วมตรวจสอบถูกต้องของข้อมูลที่สะท้อนความหมายที่แท้จริง
Confirmability	1) ผู้วิจัยเน้นในเรื่องความเป็นกลางและการไม่มีอคติในการวิจัย โดยทีมวิจัยร่วมกันการตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย 2) มีการดำเนินการตรวจสอบหมวดหมู่ของคำอธิบายเกี่ยวกับเด็กที่มีภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน โดยเป็นการตรวจสอบระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้วิจัยที่มีมากกว่า 1 คน โดยเป็นผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการวิจัยปรากฏการณ์ภาพ

บทสรุป

การวิจัยปรากฏการณ์ภาพถือเป็นวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประโยชน์ต่อการวิจัยด้านการดูแลสุขภาพและการพยาบาล สามารถใช้ในการศึกษาความแตกต่างของการรับรู้ ความเข้าใจ ภาพความคิดที่มีความแตกต่างของบุคคลต่อปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งบนพื้นฐานการคิดอย่างเป็นระบบและการให้ความสำคัญกับความถูกต้องของข้อมูลโดยปราศจากอคติในการวิจัย วิธีการวิจัยนี้เป็นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพที่มีความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ สามารถที่ถ่ายโอนนำไปใช้ได้ และยืนยันได้จากข้อมูลคุณภาพเชิงประจักษ์ที่อธิบายหรือบรรยายสะท้อนการรับรู้มุมมอง และความเข้าใจปรากฏการณ์ ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการบริการสุขภาพและการพยาบาลที่เป็นองค์รวมแก่ผู้รับบริการ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ความท้าทายสำคัญในปัจจุบันและอนาคตสำหรับนักวิจัยคือการนำการวิจัยปรากฏการณ์ภาพไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีประโยชน์และคุณค่าที่แท้จริง เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ การพัฒนาวิชาชีพด้านการพยาบาลและสาธารณสุข รวมทั้งการพัฒนาเชิงนโยบายด้านการดูแลสุขภาพต่อไป

References

1. Pherali TJ. Phenomenography as a research strategy. Germany: Lambert Academic Publishing; 2011.
2. Limberg BL. Phenomenography. In: Given Lisa M editors. The Sage encyclopedia of qualitative research methods. Thousand Oaks: SAGE Publications; 2008.
3. Marton F. Phenomenography? describing conceptions of the world around us. Instructional Science.1981;10(2):177–200. doi:10.1007/bf00132516
4. Hasselgren B, Beach, D. Phenomenography – a “good-for-nothing brother” of phenomenology? Outline of an analysis. [Internet].2006 [cited 2017 January 12];16(2):191–202. Available from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0729436970160206?journalCode=cher20>.
5. Larsson J, Homlmström I. Phenomenographic or phenomenological analysis: does it matter? Examples from a study on anaesthesiologists’ work. International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being. [Internet]. 2007 [cited 2017 December 20]; 2:55–64. Available from : file:///C:/Users/Administrator/Downloads/17482620601068105%20(2).pdf
6. Richardson John TE. The concepts and methods of phenomenographic research. Review of Educational Research. [Internet]. 1999[Cited 2017 February 4];69(1):53–82. Available from: <http://www.cedu.niu.edu/~walker/research/Phenomenology.pdf>
7. Lennart S. Theoretical foundations of phenomenography. Higher Education Research & Development. [Internet].1997 [cited 2016 February 19];16(2):159–71. Available from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0729436970160204>
8. Sin S. Considerations of quality in phenomenographic research. International Journal of Qualitative Methods. [Internet].2010 [cited 2017 April 19];9(4):305–19. Available from: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/160940691000900401>

9. Sandberg J. Understanding human competence at work: an interpretative approach. *Academy of Management Journal* 2000; 43(1):9–25.
10. Marton F, Booth S. *Learning and awareness*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum and associates; 1997.
11. Barnard A, McCosker H, Gerber R. *Phenomenography: A qualitative research approach for exploring understanding in health care*. *Qualitative Health Research*. [Internet]. 1999 [cited 2017 April 19] Available from: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/104973299129121794>
12. Photisita C. *Science and art in qualitative research*. 3rd ed. Bangkok: Amarin Printing and Publishing; 2007. (in Thai)
13. Kärner A, Dahlgren M, Bergdahl B. Coronary heart disease: causes and drug treatment—spouses' conceptions. *Journal of Clinical Nursing*. [Internet]. 2004 [cited 2017 April 23] Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1046/j.1365-2702.2003.0087.x>
14. McCosker H, Barnard A, Gerber R. Phenomenographic study of women's experiences of domestic violence during the childbearing years. *Online Journal of Issues in Nursing*. [Internet]. 2003. [cited 2018 July 14]. Available from: http://nursingworld.org/ojin/topic17/tpc17_6.htm
15. Manasatchakun P, Roxberg Å, Asp M. Conceptions of healthy aging held by relatives of older persons in Isan–Thai culture: a phenomenographic study. *Journal of Aging Research*. 2018;1–9.
16. Yates C, Partridge H, Bruce C. Exploring information experiences through
17. phenomenography. *Library and Information Research* [Internet]. 2012 [cited 2018 January 21]. Retrieved from: <http://www.lirjournal.org.uk/lir/ojs/index.php/lir/article/view/496/552>
18. Limberg BL. Phenomenography. In: Given Lisa M editors. *The Sage encyclopedia of qualitative research methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications; 2008.
19. Sandberg J. Are phenomenographic results reliable. *Higher Education Research & Development*. 1997;203–212. doi:10.1080/0729436970160207
20. Marton F. Phenomenography—a research approach to investigating different understandings of reality. *Journal of Thought*. 1986; 21:28–49.
21. Åkerlind G. Learning about phenomenography: interviewing, data analysis and the qualitative research paradigm. In : C Boowden, J Green P, editors. *Doing developmental phenomenography*. Melbourne: RMIT university press; 2005.

22. Green P. A rigorous journey into phenomenography: from a naturalistic inquirer viewpoint. In: C Boowden, J Green P, editors. Doing developmental phenomenography Melbourne: RMIT university press; 2005.
23. Marton F, Carlsson MA, Halasz L. Differences in understanding and the use of reflective variation in reading. British Journal of Educational Psychology 1992; 62:1-16.
24. Dahlgren L, Fallsberg M. Phenomenography as a qualitative approach in social pharmacy research. Journal of Social and Administrative Pharmacy 1991; 8:150-7.
25. Kaminsky E, Rosenqvist U, Holmström I. Telenurses' understanding of work: detective or educator?. Journal of Advanced Nursing 2008; 65:382-90.
26. Mann L, Dall'Alba, G, Radcliffe D. Using phenomenography to investigate different ways of experiencing sustainable design. Proceedings of the ASEE 2007 Annual Conference. 2007; Hawaii: American Society for Engineering Education. Polit DF, Beck CT. Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice. 9th ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
27. Isma GE, Bramhagen A, Östman, Ahlstrom G, Dykes A. Swedish child health care nurses conceptions of overweight in children: a qualitative study. BMC Family Practice. [Internet]. 2012 [cited 2017 January 11]; Retrieved from: <http://www.biomedcentral.com/1471-2296/13/57>.